

AKADEMİK YÜKSELTMELELER VE "SAHTE DERGİLER" SORUNU

Dr. Haydar A. DEMİREL

Günümüzde, akademik ortamda ilerlemenin belki de birinci koşulu olarak kişinin makale sayısının görülmesi, dünyanın büyük bir kısmında akademisyenleri "bilimsel" dergilerde yayın yapmaya teşvik etmektedir. Bir örnek verecek olursak SJR ülke sıralamasına göre makale sayısı açısından her zaman ilk sırada yer alan ABD kaynaklı atıf edilebilir yayın sayısı 2000 yılında 301.550 iken bu sayı, 2005 yılında 432.581 ve 2012 yılında 493.337 rakamına ulaşmıştır . Türkiye için ise bu sayılar sırasıyla 6.969, 19.165 ve 31.323'tür (1). Genel olarak, bilimin ülke kalkınması, insan refahı ve mutluluğuna katkısı açısından değerlendirildiğinde akademik üretimin artması son derece sevindirici iken son zamanlarda sıklıkla karşılaşılan örnekler bunun tam da doğru olmayabileceğini ortaya koyuyor.

Giderek artan talebin arzı tetikleme doğal olarak dergi sayısında da hızlı bir artış görülmesine neden olmuştur. Özellikle bilimsel dergilere ücretsiz erişimin sağlanması hedefiyle yola çıkan açık erişimli dergilerin sayısındaki artış, bir yandan çalışmaların hakemlik süreci ve yayımlanma sürecinin hızlanmasını sağlarken, diğer yandan hiç bir hakemlik sürecinden geçmeden sadece para karşılığında makalelerin "bilimsel dergilerde" yer bulmasını da beraberinde getirmiştir. Bununla ilgili aşağıda yer alan iki örnek oldukça çarpıcıdır: MIT den bir bilim insanı tarafından geliştirilen SCİgen isimli bir bilgisayar programı, Bilgisayar Bilimleri alanında grafik, şekil ve kaynakların da yer aldığı rastgele makale üretmektedir (2). Scientometrics isimli dergide 2012 yılında yayımlanan bir makaleye göre, SCİgen kullanılarak üretilen en az 85 makale, 24 farklı kongre tarafından kabul edilmiş ve saygın bir dernek olan Institute of Electrical and Electronical Engineers (IEEE) veri tabanında yer almıştır (3). Bir diğer çarpıcı örnek ise Science dergisinde yayımlanmıştır. Buna göre derginin bir köşe yazarı, liken özünden elde ettiği maddenin kansere karşı etkinliğine ilişkin sahte isim ve enstitü adıyla kaleme aldığı makalenin 304 versiyonunu açık erişimli dergilere göndermiş ve 157 dergiden yayına kabul edildiği yazısı almıştır (4).

SJR ülke sıralamasına göre Türkiye, 2012 yılında yayımlanan atıf edilebilir çalışma sayısı açısından dünyada 20. sırada gelmektedir. Diğer yandan, 1996-2012 yıllarını kapsayan H indeksi açısından incelendiğinde bu sıra daha aşağılara inip 37.liğe düşmektedir (1). Bu değerlendirme Türkçe yayımlanan bazı makaleleri de içerdiğinden tek başına bir gösterge olmasa da, ülkemiz adresli yayınların sayı ve nitelik farkını işaret etmektedir. Nitekim, makale sayısı sıralamasında Türkiyenin altında olan ül-

Dr. Haydar A. DEMİREL
Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi ve Tıp Fakültesi Spor Hekimliği AD-ANKARA
haydar.demirel@gmail.com

kelerden İrlanda, Yeni Zelanda veya Güney Afrika gibi İngilizce konuşan ülkeler yanı sıra Maceristan, Çek Cumhuriyeti veya Singapur gibi ülkeler de H indeksi açısından değerlendirildiğinde Türkiye'nin üzerinde yer almaktadır.

Özellikle doçentlik başvurularında, yayın niteliğinden ziyade indekslerde yer alan belirli bir yayının sayısına ulaşma kriterinin veya bazı temel alanlarında olduğu gibi tek isimli yayın zorunluluğunun var olması genç akademisyenlerin hiç bir hakemlik sürecinden geçmediği halde ticari kaygılarla indekslere alınmış olan söz konusu "bilimsel dergilerde" yayın yapmalarını özendirilen en önemli nedenlerdendir.

Bilim dünyasında sahte dergiler giderek artan ciddi bir etik problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu dergilerde çalışmaları hızlı bir şekilde yayımlananların kadro ve pozisyon elde ederek ödüllendirilmeleri yeni yetişen akademisyenlere örnek oluşturmaktadır. Giderek zorlaşan bu sorunun çözümü için gerçek akademisyenlere ciddi görevler düşmektedir.

Kaynaklar

1) *SCImago. (2007). SJR — SCImago Journal & Country Rank.*

Kasım 17, 2013 tarihinde <http://www.scimagojr.com> den alındı.

2) *SCIgen - An Automatic CS Paper Generator, Kasım 17, 2013 tarihinde <http://pdos.csail.mit.edu/scigen/> den alındı*

3) *Labbe C ve Labbe D. Duplicate and Fake Publications in the Scientific Literature: How many SCIgen papers in Computer Science? Scientometrics, 2012, 22 June: 10.1007/s11192-012-0781-y*

4) *Bohannon.J. Science, 2013, 4 October ; Vol. 342 no. 6154 pp. 60-65*